

KURULUŞU, GELİŞMESİ VE FONKSİYONLARI AÇISINDAN KIRIKHAN ŞEHİRİ

Dr. Zeki BOYRAZ *

Özet:

Araştırmamıza konu oluşturan kırıkhan şehri Akdeniz Bölgesinin Adana Bölümünde, Hatay idari alanının kuzeydoğusunda yer alır. Kırıkhan şehri Amanos Dağlarının eteklerinde, Amik Ovasına doğru hafif bir meyille alçalan 190m yükseltiye sahip bir alana yerleşmiştir. Kırıkhan Doğu Anadolu Fay (DAF) hattının geçtiği alan üzerinde kurulmuştur. Yıllık ortalama sıcaklık 19.1°C dir. Yıllık yağış miktarı 570 mm yi bulurken, Kırıkhan da Akdeniz iklimi hakimdir. Çalışma alanında Maki üyeleri yaygınlık göstermektedir. İlçenin başlıca akarsuları ovayı baştan başa kat eden Karasu ile ilçe merkezinden geçen mevsimlik Delibekirli Çayıdır.

Kırıkhan şehir merkezinin 2000 yılında 63615 nüfusa sahip, erkek nüfus (%50.2) kadın (%49.8) nüfusundan fazladır. Kırıkhan da Ekonomik faaliyet kolları içerisinde hizmet, ticaret ve sanayi kollarında istihdamın oranı %80,2 iken, tarım sektöründe çalışanların oranı sadece %19,8 dir. Kırıkhan başta Hizmet, Ticaret ve Sanayi sektörlerinin geliştiği bir şehir özelliği göstermektedir.

Anahtar Kelimeler: Fonksiyon, Şehir, Gelişme

* Fırat Üniversitesi Fen Edebiyat Fakültesi Coğrafya Bölümü Elazığ

Abstract

City Kırıkhan that we aimed to study is in the part of Adana in the Mediterranean region. It is also in the northern part of city Hatay. It is situated at the bottom of Amanos mountains, lowering with a gentle slope towards the plato of Amik. It is situated on the fault of Eastern Anatolia. The avarage heat in a year is 19,1°C Annual rain fall is about 570 mm.It has a Mediterranean climate. One of the main rivers of the city flowing through the entire part of the region is called Karasu and the other flowing in the city centre is called Delibekirli.

The population of the city centre is 63615 in 2000. Male population (50.2 per cent) is more than female population (49.8 per cent). City Kırıkhan has more industrial development than agriculture and service sectors. While the employment rate of the city in the sectors of Economics is %80.2 per cent, the emploment rate in the agriculture sectors is %19.8 per cent.

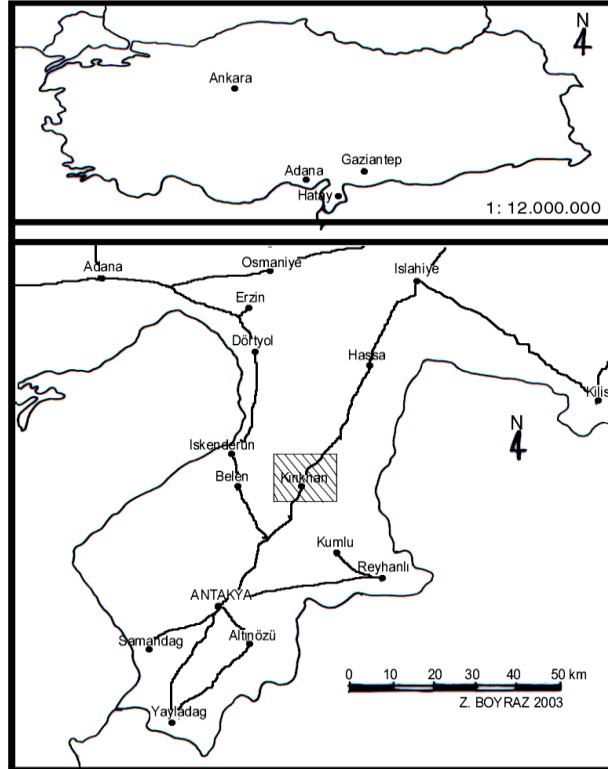
Key Words: *Functional, City, Development*

KURULUŞU, GELİŞMESİ VE FONKSİYONLARI AÇISINDAN KIRIKHAN ŞEHİRİ

The Establihsment, Development And as Regards City Functional Of
City Kırıkhan

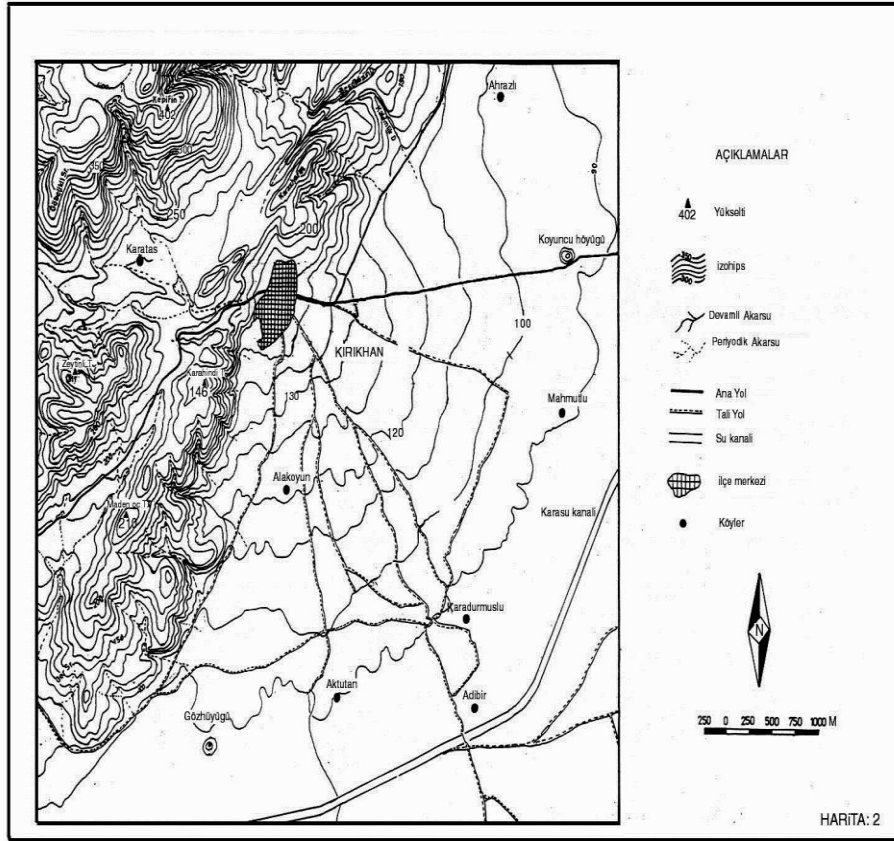
1. Kırıkhan Şehrinin Yeri Sınırları ve Başlıca Özellikleri

Araştırmamızın konusunu oluşturan Kırıkhan şehri Akdeniz Bölgesinin Adana Bölümünde, Hatay ilinin yönetim sınırları içerisinde yer alır. Kırıkhan'ın doğusunda Türkiye-Suriye sınırı ve Kumlu, batısında İskenderun, Kuzeyinde Hassa, güneyinde Reyhanlı ilçeleri, güneybatısında Hatay merkez ilçesi (Antakya) bulunur (Harita.1).

Harita 1. Araştırma Alanı'nın Lokasyon Haritası

Kırıkhan şehrinin doğusunda daha çok bir platoyu andıran Kurt Dağları ve batısında ise Amanos Dağları bulunur (2000-2500 m), (Harita2). Kırıkhan şehrinin doğusu, güneyi ve kuzeyi ise Amik Ovası'na açılmaktadır. İlçe merkezinin güneybatısında küçük tepeler bulunurken (200-300 m). Kırıkhan şehri Amanos Dağlarının (2000-2500 m) eteklerinde Amik Ovasına doğru hafif meyille alçalan 190 m yükseltiye sahip alanda kurulmuştur (Harita:2).

Harita 2. Kırıkhan Ve Çevresinin Topoğrafya Haritası

Kırıkhan, ülkemizde Hatay dan başlayan ve doğuda Karlıova ya (Bingöl) kadar uzanan Doğu Anadolu Fay hattının etki alanı üzerinde kurulmuştur. Kırıkhan şehri birinci derece deprem kuşağında yer alan bir yerleşmedir. Doğal olarak deprem yaşanma riski yüksektir.

Amik Ovasının ve kırıkhan'ın batısında yer alan Amanos Dağlarının (2000-2500 m) doğu kısmı eğim atımlı ters faylarla sınırlanmıştır (Ketin, 1968). Hassa-Kırıkhan arasındaki Amanos Dağlarının doğu yamaçlarında Prekambriyen'e ait birimler göze çarparken, çalışma alanının kuruluş yeri Üst Kretase yaşlı ofiyolitlerinden oluşmaktadır (Ketin, 1966). Kırıkhan şehrinin doğu, güney ve kuzeyinde yer alan Amik Ovası ise Kuvaterner yaşlı alüvyonlarla kaplıdır (ZOR.2000, s.38).

Kırıkhan şehrinde yıllık ortalama sıcaklık 19.1°C, Ortalama yıllık minimum sıcaklık 12.9 °C, Ortalama yıllık maksimum sıcaklık ise 25.5 °C dir. En düşük sıcaklık ocak ayında -7 °C ile gerçekleşirken, en yüksek sıcaklık ağustos ayında 44.9 gerçekleşmektedir.

Yıllık yağış miktarı 570 mm yi bulurken yağışların (320 mm) yüzde 56 sı kışın, %20 si (140 mm) ilkbahar, %18 i (104 mm) sonbahar, %1 i (5,7 mm) yaz mevsiminde düşer. Kırıkhan'da donlu gün sayısı 8.4 iken bu oran Antakya'da 8.5'dir. Don olaylı gün sayısı kadar, don olayının başlama ve bitiş tarihleri de önemlidir. Vejetasyon devresinde meydana gelen don olayları tarım ürünleri için çok tehlikeli olmaktadır.

Kırıkhan ve çevresinde Akdeniz iklimi hüküm sürer.Yazları sıcak ve kurak, kışları yağışlı ve ılık geçer.

Bitki örtüsü olarak Amanos Dağlarında 800 m ye kadar meşe türleri ve çalılıklara rastlanırken, Kırıkhan ve çevresinde maki üyeleri yaygınlık göstermektedir(Atalay,1984).

İlçenin başlıca akarsuları ovayı baştan başa geçen Karasu ile ilçe merkezinden geçen mevsimlik Delibekirli Çayıdır.

2. Kırıkhan'ın Kuruluşu ve Gelişmesi

İlçe merkezinin kuruluş yeri hakkında kesin bilgi ve verilere rastlanmamıştır. Kuruluş alanını, geçmişten beri yol güzergahı üzerinde yer alması ve ulaşımın kolay sağlanması, Amik ovasının tarıma elverişli olması gibi etkenler gösterilebilir. Doğuya ve Akdeniz'e uzanan ticaret yollarının kesiştiği, aynı zamanda asırlarca kervanların kullandığı yol güzergahı üzerinde kurulan yerleşme, geçmişten beri ulaşım açısından önem arz eder. İskenderun'dan Halep'e ve Antakya'dan Kahramanmaraş'a giden yolların

kesiştği Kırıkhan'ın; Osmanlı İmparatorluğu döneminde de ulaşım fonksiyonlarına bağlı olarak yerleşim bölgesi olarak geliştiğini söyleyebiliriz. Kırıkhan şehrinin kuruluş yeri bakımından, Amik Ovasının etkisinde göz ardı edilemez. Verimli tarım arazilerine sahip Ova, Kırıkhan şehrinin doğusu, güneyi ve kuzeyini oluşturmaktadır.

Hatay 1919'dan 1938'e kadar 19 yıl anayurttan ayrı kalmıştır. 1924 de yönetim olarak Fransız mandasına geçen Hatay 1938 yılında bağımsız Hatay cumhuriyeti olarak karşımıza çıkmaktadır. Yönetim fonksiyonu olarak 19 yılda yabancı ülkelerin mandası, bağımsız cumhuriyet ve 1939'da Türkiye'ye katılmasıyla kısa zamanda birçok yönetim değişikliğine sahne olmuştur.

Kırıkhan hakkında güvenilir verileri Cumhuriyetten sonra bulabilmekteyiz. Kırıkhan Belen Kazasına bağlı bir nahiye merkezi iken 1924 yılında ilçe merkezi olmuş, 1939 da Türkiye Cumhuriyeti yönetimine girmiştir. Anavatana katılmasıyla gelişim hızlanmış ve günümüzde büyük bir yerleşme olarak karşımıza çıkmaktadır.

İlçe 1924 yılından önce Osmanlı döneminde Belen ilçesine bağlı bir nahiye merkezi iken 1924 Fransız işgalinden sonra ilçe merkezi statüsü kazanmıştır.

2.1 Şehrin Yatay ve Dikey Gelişimi

Kırıkhan şehrinin yerleşme çekirdeğini, Bugünkü ticaret alanlarının da yoğunluk kazandığı, Kurtuluş mahallesinin kanatlı ve Dumlupınar caddelerinin çevreleri oluşturmaktadır.

Bu dönemde yani 1924-1945 arası, gelişimin çekirdek alanın çevresine doğru dairevi bir şekilde, her yöne doğru olduğunu söyleyebiliriz (Harita: 3).

Bu dönemde, Kırıkhan ilçesi idari olarak ülkemizden ayrılarak 1938 de bağımsız Türk Hatay Cumhuriyetine bağlanmıştır. 23 Temmuz 1939 da tekrar anavatana katılmıştır. Kırıkhan'a 1934 yılında elektrik enerjisinin de getirilmesiyle yerleşmede şehrsel fonksiyonlar gelişmeye başlamış, büyüme süreci hızlanmıştır.

Kırıkhan ilçe merkezinde 1945-1965 arası, bir çok resmi kurum ve kuruluş yapılanmasını tamamladığı, ticarethanelerin yaygınlaştığı ve nüfus artışına paralel olarak alansal büyümelerin görüldüğü dönemdir. Bu tarihler arasında gelişim merkezden çevreye doğru olmasına karşın, dikkati çeken gelişmenin kuzeydoğu ve güneybatı doğrultusunda olduğudur(Harita 3).

En az gelişim bu dönemde de Amanos Dağlarının etkisiyle batıya doğru olmuştur(harita.3-4). Jeomorfolojik ana birimlerin, Yerleşmelerin kuruluş ve gelişme yönlerinin oluşmasında, önemli bir faktör olduğu bu çalışmada açıkça görülmektedir.

Bu dönemde gelişimin hızlanmasında diğer bir etken ise 1950'den sonra Amik Gölünün kurutulmasıdır. Gölün kurutulması sonucu göl tabanı ve çevresiyle birlikte geniş verimli tarım arazileri elde edilmiştir. Buraya çevre köylerden, ilçelerden ,illerden hatta başka bölgelerden hızlı bir şekilde göç olması gelişmeyi hızlandırmıştır. Bu dönem içerisinde nüfusun ekonomik, sosyal ve kültürel yapısının sonucu olsa gerek, gelişim daha çok yatay yönde yayılarak ovaya doğru olmuştur. Yatay yönde gelişimin bu dönemde hızlı olmasının bir başka nedeni de, konutların eski tip konutlar olmasına bağlanabilir. Eskitip konutlar daha çok tek katlı olarak inşa edildiklerinden fazla alan kaplamaktadırlar.

Bu dönemde yukarıda belirttiğimiz gibi geniş tarım arazilerinin kazanılması sonucu ilçeye Devlet tarafından Karadeniz, İç Anadolu bölgelerinden aileler getirilerek ilçe merkezinin kuzeydoğusunda, 408 adıyla bir mahalle kurulmuştur. Bu mahalle genellikle tek katlı konutlardan oluşması Kurulan yerleşme gelişim aksının bu yöne doğru hızlandırmıştır.

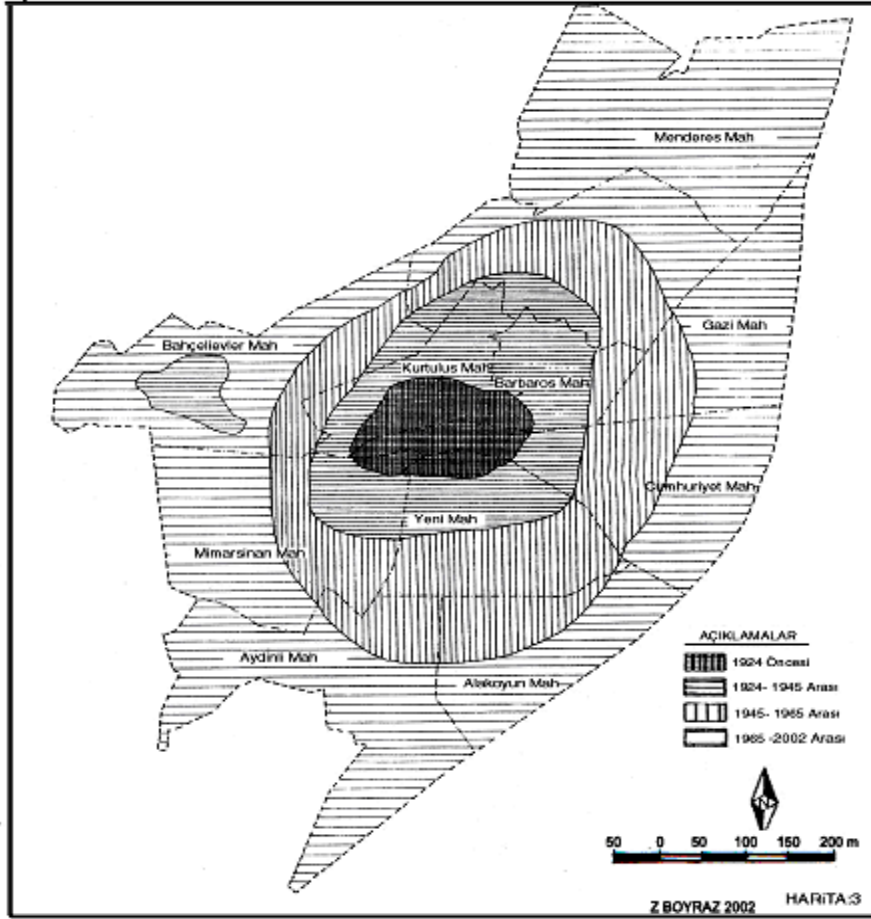
Merkezde 1965 sonrasında gelişen şehirselleşme fonksiyonları ve özellikle iş ve ticaret alanlarının artması, ayrıca Amik Gölünün kurutulması sonucu ortaya çıkan tarım arazilerinin genişlemesiyle başlayan göç hareketlerinin devam etmesi sonucu gelişim hızlanmıştır. Özellikle ilçe merkezinde eğitim ve sağlık hizmetlerinin oluşması ve gelişmesi, tarıma dayalı sanayinin kurulmasının da etkisiyle çevreye doğru alansal bir gelişim kendini göstermiştir. Ancak Kırıkhan'da bu dönemde gelişen kültürel faaliyetler ve ekonomik yapının gelişmesinin de etkisiyle, modern inşaat malzemelerinin

kullanılmasıyla, dikey gelişim başlamıştır. Konutlar çok katlı olarak inşa edilerek, gelişim yönü farklılaşmıştır. Dikey gelişim Kırıkhan'ın iş ve ticaret alanlarını yoğunluk kazandığı Kanatlı, Reyhanlı, Dumlupınar caddeleri çevresinde oluşmaya başlamıştır. Erler, Beyazıt, Atatürk caddelerinin çevrelerinde 4-5 veya daha çok katlı konutlara rastlanmaktadır. Yerleşim alanının her yerinde aynı konut tiplerini görmek mümkün değildir. Merkezden çevreye doğru gidildikçe, konutların daha az katlı olarak oluştuğunu söyleyebiliriz.

Sonuç olarak Kırıkhan, Amanos Dağlarıyla, Amik Ovasının arasındaki geniş bir alana yatay olarak yerleşmiştir. Özellikle 1975-1980 yıllarında ülkemizin genelinde olduğu gibi Kırıkhan'da çok katlı konutların inşası hızlanmıştır. Buna bağlı olarak dikey yönde gelişim başlamıştır. Dikey yönlü gelişim sürerken, yatay gelişim ovaya doğru kuzeydoğu-güneybatı yönündedir. Batıya doğru bir yatay gelişme görülse de ilerideki dönemlerde, yerleşmeye elverişli alanların ovaya doğru olduğunu söyleyebiliriz. Gelecekte de gelişim aksının ovaya doğru olacağı açıkça görülmektedir (Harita :3).

Özellikle "yerleşme coğrafyası" veya dar anlamda bu bilim alanının yeni bir inceleme alanı olan "Şehir Coğrafyasında" fonksiyon kavramı ile hizmetler ve bağlantılar anlaşılmalıdır. Böylece şehrsel fonksiyonların çok çeşitli olmasının yanı sıra iki temel özelliği de bulunmaktadır. Bunlardan birincisi yapıları, diğeri ise etki alanlarıdır.(DOĞANAY, 1983)

Fonksiyon kavramı, zaman içinde akıp giden faaliyetler veyahut yapılan iş anlamına gelmektedir. (KARABORAN, 1989, s.89-90) Bir başka ifadeyle "Şehrin varlığını ve gelişimini mümkün kılan, unsurlar için gerekli kaynakları sağlayan faaliyetleri" anlıyoruz.(TÜMERTEKİN, 1973, s.54)

Harita 3. Kırıkhan İlçe Merkezinin Yatay gelişim Haritası (2002).

3. Kırıkhan'ın Şehir Fonksiyonları

Çalışmamızda mümkün oldukça Kırıkhan'ın kuruluşunda rol oynayan etkenler, yerleşmenin gelişmesini sağlayan fonksiyonel özelliklerle, bugün hakim olan fonksiyonlar üzerinde durmaya çalışacağız.

Kırıkhan'ın 2000 Genel Nüfus sayımları'na göre nüfusu 63615 olup, 15901 (34.7) 'i iktisaden faal nüfusu oluşturmaktadır. Faal nüfusun faaliyet kollarına dağılımına bakıldığında %65.4'ü hizmetler sektörü ilk

sırada yer aldığı , %19.8'ile tarım sektörü gelirken, %14.8'i sanayi sektörü takip etmektedir (Tablo:3.2), (Şekil:3.1).

Tablo:3.1. Kırıkhan İlçe Merkezinde Nüfusun İktisaden Faal Olma Durumu(2000).

	Toplam Nüfus	12yaş Üstü Nüfus	%	Faal Nüfus	%	Faal olmayan Nüfus	%
Toplam	63615	45716	71,8	15901	34,7	29815	6502
Erkek	31955	22557	49,3	13326	83,9	9230	31
Kadın	31660	23149	50,7	2575	16,1	20585	69

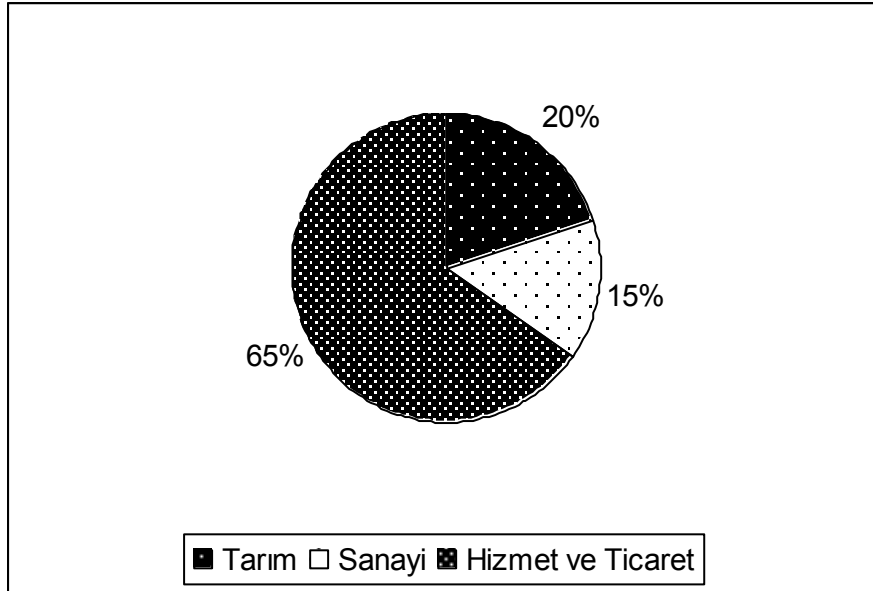
Kaynak:D.İ.E. G.N.S. Hatay 2000

Sonuç olarak Kırıkhan, hakim ekonomik faaliyet kolları içerisinde hizmetler fonksiyonu gelişmiş, bir şehir özelliği taşımaktadır.

Tablo:3.2. Kırıkhan İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun Sektörlere Dağılımı (2000).

Toplam	Tarım	Sanayi	Hizmet ve Ticaret
11794	2343	1753	7698
%100	%19,8	%14,8	%65,4

Kaynak:D.İ.E. G.N.S. Hatay 2000

Şekil:3.1. Kırıkhan İlçe Merkezinde Çalışan Nüfusun Sektörlere Dağılımı (2000).

3.1 Kırıkhan'ın Ekonomik Fonksiyonu

İktisadi bakımdan şehirler, dar veya geniş bir çevrenin merkezi durumundadırlar ve belirli bir hinterlanda bağlıdır(GÖNEY, 1984, s.84).

Çalışma alanımız bu bağlamda hizmet, tarım, ticaret ve sanayi sektörleri başlıca ekonomik fonksiyonları oluşturmaktadır. Kırıkhan'ın çevresine göre ekonomik fonksiyonları gelişmiştir.

3.1.2 Kırıkhan'ın Tarım Fonksiyonu

Kırıkhan'ın ekonomisi içerisinde tarım önemli bir paya sahiptir. İktisaden faal nüfusun %19.8 i (2343 kişi) tarımla uğraşmaktadır.

Amik gölünün 1960 tan itibaren kurutulması sonucunda kazanılan verimli araziler çiftçinin pamuk ve buğday gibi tarımsal ürünlere yönelmesine sebep olmuştur (Şekil.3.1). ikinci ürün olan mısır tarımı her yıl artan oranlarda ekilmeye başlanmış olup, sulama imkanlarına göre ekilişi devam etmektedir. Aile ihtiyacını karşılamak amacıyla yapılan sebzeçilik faaliyetleri son 10 yılda gelişerek tarla sebzeçiliği şekline dönüşmüş ve ilçede önemli ekonomik faaliyet kolu haline gelmiştir.

Kırıkhan da seracılık faaliyetleri de 1999 yılında 10 köyde, toplam 5 dekar alanda, 12 çiftçide ilçe tarım müdürlüğünün teknik sorumluluğunda başlatılmıştır. İlçede 2001-2002 yıllarında yapılan 26 seranın 7'sinde domates 19'unda hıyar yetiştiriciliği yapıldığı belirtilmiştir. Seracılık faaliyetleri geliştirilmeye ve yaygınlaştırılmaya çalışılmaktadır. Seracılık faaliyetleri Kırıkhan'da önemli iş kolu haline gelmeye başlamıştır. Gelişen seracılık ilçe merkezinde turfanda sebzeçilikle uğraşan ticarethanelerin kurulmasına temel oluşturacak ve yeni iş kollarının oluşmasını sağlayacaktır.

Kırıkhan da tarım ürünleri içerisinde en fazla buğday ekilmekte, ikinci sırada ise pamuk gelmektedir. İlçede tarım arazilerinin %40 buğday, %26 pamuk, %24 mısır, %3'ünde kavun, %2'sinde domates ve geri kalan kısımlarda da havuç, arpa, soğan, ıspanak, mercimek tarımı yapılmaktadır (Kırıkhan İlçe Ziirar Müd.Verileri).

Önemli ekonomik faaliyet kollarından olan hayvancılık, Kırıkhan da genellikle küçük aile işletmeciliği şeklinde yapılmakta olup, hayvanların büyük bir kısmını yerli ırklardan oluşmaktadır. Bunun yanında az sayıda besi

ve süt sığırı yetiştiriciliği yapılmaktadır. Özellikle küçük baş hayvan olarak koyun ve keçi yetiştirilmektedir. Küçük baş hayvancılık çok yaygın değildir. İlçede 3410 adet arı kovanı mevcuttur. Bu kovanlardan 68 ton bal üretimi yapıldığı belirtilmektedir(Kırıkhan İlçe Ziirât Müd.Verileri).

4. Kırıkhanın Fonksiyonel Özellikleri

4.1 Kırıkhan'ın Yönetim Fonksiyonu

Bir yerleşmenin en önemli fonksiyonlarından olan idari fonksiyon o yerleşmenin gelişmesi ve merkezi yer olarak önem kazanmasında rol oynayan önemli faktördür. Çünkü yönetim ile ilgili bütün tesisler merkezde toplanmış olup ülke yönetiminin en üst düzeydeki temsilcileri , bu merkezde topluma hizmet vermektedir. Bu nedenle şehirlerin merkezi yer olarak bünyelerinde toplamış oldukları kamu kurum ve kuruluşları, yönetim fonksiyonunun uygulayıcısı olarak ilçe merkezi genel görünümünün değişmesinde önemli bir yere sahiptir (KARABORAN, 1989, s.89).

İdari bakımdan 1919 'dan 1938 yılına kadar anavatandan ayrı kalan Hatay 1924 yılında Fransız manda yönetimine girmiştir. Bu dönemde ilçe statüsüne getirilen Kırıkhan nihayet 1939'da Türkiye Cumhuriyeti yönetimine girmiştir. Kırıkhan' da 1924'den sonra birçok resmi kurum ve kuruluş zorunlu olarak teşkilatlanmıştır.Kırıkhan, 687 km²alanıyla, merkezde yaşayan nüfusun ve merkeze bağlı bulunan 53 köy ve 1 belediye (kurtlu soğuksu belediyesi) yerleşmesinin yönetim merkezidir, Kırıkhan resmi ve idari işlerinin yapıldığı, yönetim merkezi konumundadır (Tablo:4.1).

Tablo:4.1 Kırıkhan ilçesi yönetim sınırları içinde kalan köyler ve Nüfusları (2000)

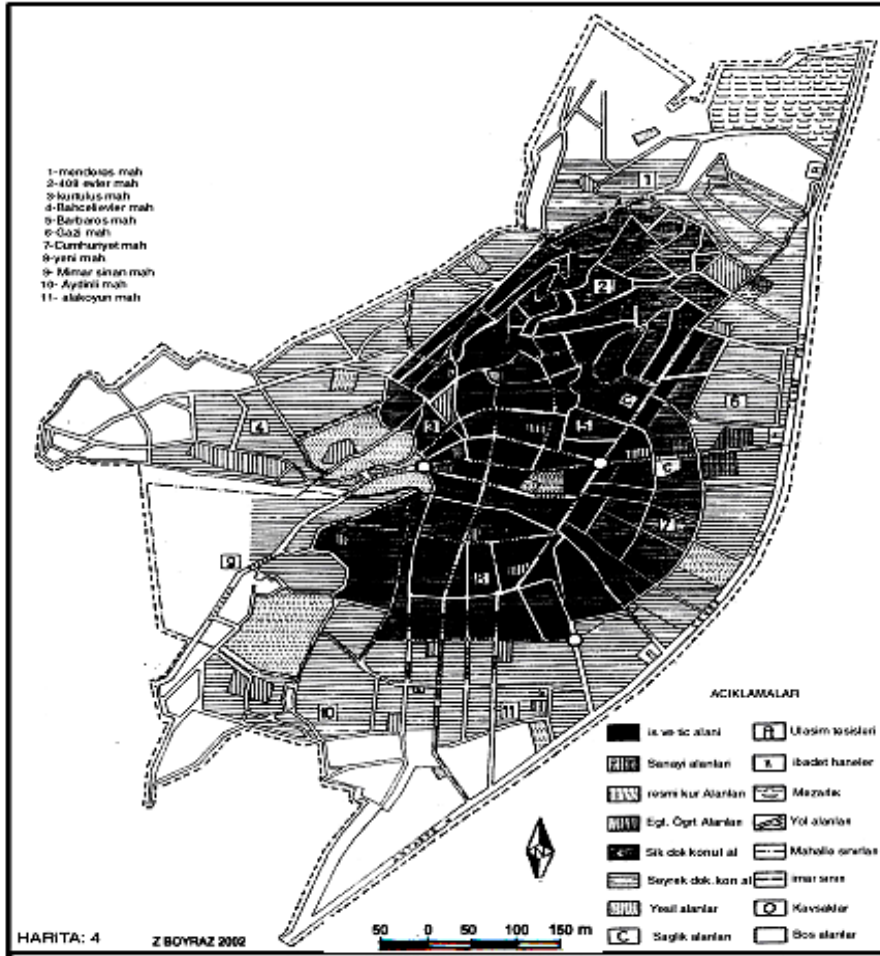
Yerleşme Adı	Nüfusu	Yerleşme Adı	Nüfusu
Abalaklı	499	Kazkeli	884
Aktutan	103	Kodallı	566
Alaybeyli	403	Kurtlusarımazı	133
Alibeyçağılı	275	Kurtlusoğuksu	3472
Arkitça	338	Mahmutlu	187
Balarmudu	676	Muratpaşa	362
Baldıran	10627	MuratpaşaKızılkaya	713
Başpınar	674	Narlıhopur	295
Bektaşlı	1113	Özkızılkaya	700
Ceylanlı	2155	Özsoğuksu	521

Çataltepe	431	Reşatlı	161
Çiloğlanhöyüğü	427	Saylak	514
Danaahmetli	186	Sucuköy	242
Dedeçınar	296	Taşoluk	225
Delibekirli	1130	Topboğazı	242
Gölbaşı	1645	Torun	227
Güventaşı	546	Yılamlı	314
Güzelce	409	Toplam	28600
Ilıkpınar	378	Yalangoz(BM)	858
İçada	617	Camızkışlası	291
Kamberlikaya	453	Çamsarı	877
Kamışlar	246	Demirkonak	779
Kangallar	433	Gültepe	472
Karaçağıl	670	İncirli	413
Karadurmuşlu	1202	Kaletepe	497
Karaelmaslı	182	TOPLAM	6315
Karamağara	305	Köyler Toplamı	34915
Karamankaşı	614263	Kırıkhan	63615
Karataş	1130	İlçe Toplamı	98350

Kaynak:D.İ.E. G.N.S. Hatay 2000

Kırıkhan, ilçe statüsünün getirisinden dolayı idari fonksiyon bakımından güçlenmiş, birçok resmi kurum ve kuruluşu bünyesinde toplamıştır (Tablo: 4.2). Resmi kurum ve kuruluş alanları Reyhanlı caddesi üzerinde yoğunluk gösterse de ilçe merkezine dağılmış durumdadır (Harita 4). Bu kuruluşlar çok geniş (687 km²) bir alanın idari işlerinin yürütülmesini üstlenirken, aynı zamanda. Kırıkhan'ın idari etki alanını da ortaya koymaktadır. Resmi kurum ve kuruluşların yapılanmasına bağlı olarak idari işlerde çalışan işgücünü arttırmıştır. Yönetim fonksiyonda çalışanlar, 2000 sayımlarında, hizmetler sektöründe çalışanların %25.1'ini (1658 kişi) oluşturuyordu. En çok iş gücü çalıştıranlara örnek verecek olursak, Kırıkhan Belediyesi (215 kişi), Kırıkhan Kaymakamlığı (124 kişi), Müftülük (65 Kişi) İlçe Tarım Müdürlüğü (43 Kişi), Orman İşletme şubesi (48 kişi)'dir. Kırıkhan'da Resmi kurum ve kuruluşlar belirli bir alanda yoğunlaşmayıp şehre dağılmış durumdadır. Sağlık hizmetleri, tarımsal altyapı, ulaşım ve haberleşme hizmetleri, ticaret ve bankacılık, askeri ve mülki hizmetler, gibi birçok kamu kurum ve kuruluşu farklı alanlarda yapılanmıştır. Bu dağınıklık resmi işlerin takibini zorlaştırmaktadır.

Harita 4. Kırıkhan'ın şehir içi fonksiyon alanları (2002).

4.2 Kırıkhan'ın Kültürel Fonksiyonu

Kültürel fonksiyonlar diğer fonksiyonlar gibi yerleşmelerin gelişmelerinde ve önem kazanmalarında büyük rol oynamaktadır.

Bir yerleşmenin kültürel faaliyetlerinin birikimi olan kültür fonksiyonu, yalnız yerleşme merkezindeki etkisiyle değil merkezden çevreye doğrudan etkisini de göstermektedir.(KARABORAN,1989, s.90)

Hatay'ın anavatana katılmasından sonra (1939) il genelinde olduğu gibi ilçede de eğitime büyük önem verilmiştir.Yurdumuzun her yerinde olduğu gibi Kırıkhan'da da kültürel gelişimi büyük ölçüde okullar sağlamaktadır.1939 yılında Kurtuluş mahallesinde Kurtuluş ilk okulu açılmıştır. Bunu değişik mahallerde açılan eğitim kurumları izlemiş, 1959'da Zafer ilkokulu, 1960'da Mehmet Akif ilkokulu, 1964'te Atatürk ilkokulu açılmıştır. İlçenin kültür fonksiyonlarında etkili olan eğitim-öğretim kurumları özellikle 1960-1990 yılları arasında açılmıştır. Artan nüfusun eğitim öğretim ihtiyaçlarını karşılamak amacıyla okulların açılışı sürmektedir. Kırıkhan şehrinde kültürel fonksiyonlar merkezde büyük bir yoğunluk göstererek, her gün gelişmektedir. Eğitim ve öğretim alanları herhangi bir alanda yoğunluk göstermeyerek ilçe merkezine orantılı olarak dağılmıştır(Harita 4).

Okullar dışında Kırıkhan şehrinde kültürel fonksiyona, Halk Eğitim Merkezi, günlük basılan yerel 5 gazete (Dağyeli,Ufuk, Erol, Olay, Express), kültürel açıdan katkı sağlarken, ayrıca halk kütüphanesi de katkıda bulunmaktadır.

Kırıkhan'da kültürel fonksiyonların gelişmesine bağlı olarak 5 değişik yerel gazete basılmaktadır. Gazetelerde 27 kişi istihdam edilmektedir. Ayrıca kültürel fonksiyonlara bağlı olarak açılan 24 okulda 424 öğretmen ve 75 hizmetli personel görev yapmaktadır. Görüleceği üzere kültürel fonksiyonlar Kırıkhan'da önemli bir istihdam kaynağını oluşturmaktadır Tablo:3.3). Hizmetler sektöründe çalışanların %8'i (529 kişi) kültürel fonksiyonlarda çalışmaktadır.(Tablo:4.1)

Tablo: 4.1 Kırıkhan İlçe Merkezinde Başlıca Okulların Öğrenci-Öğretmen ve Personel Sayıları (2002).

Eğitim Kurumlarının Adı	Öğrenci sayısı			Öğretmen Sayısı	Pers. Sayısı
	TOPLAM	Erkek	Kız		
Gazi Lisesi	925	688	237	38	3
Anadolu Ticaret Meslek Lisesi	353	214	140	22	3
Kız Meslek Lisesi	200	-	200	12	2
Teknik Lise ve EML ve GEM	912	823	89	35	2
İmam Hatip Lisesi	301	200	101	26	4
Kırıkhan Lisesi	915	583	332	39	5
M.Aktaş Lisesi	519	290	229	22	2
Bahçelievler İlköğretim Okulu	243	162	81	8	2
Cemal Gürsel İlköğretim Okulu	720	468	252	13	1
Fatih Sultan Mehmet İlköğretim	331	181	150	6	2
K.Hasan Zenginalp İlköğretim O	934	494	454	19	4
Yüksel Acun İlköğretim Okulu	650	344	306	18	2
Şükrü Kanatlı İlköğretim Okulu	472	252	210	11	3
Yatılı İlköğretim Bölge Okulu	628	486	146	9	2
Yunus Emre İlköğretim Okulu	785	468	317	16	2
Atatürk İlköğretim Okulu	1170	630	540	24	5
5 Temmuz İlköğretim Okulu	1670	898	780	15	6
Belediye İlköğretim Okulu	580	303	272	6	2
Cumhuriyet İlköğretim Okulu	818	468	350	12	4
75.Yıl İlköğretim Okulu	458	294	164	9	1
100. Yıl İlköğretim Okulu	300	163	137	8	2
Zafer İlköğretim Okulu	1145	640	505	17	6
Gazi İlköğretim Okulu	256	135	121	5	2
Mehmet Akif İlköğretim Okulu	1732	936	796	34	8
TOPLAM	17017	10120	6909	424	75

Kaynak: Kırıkhan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri

4.3 Kırıkhan'ın Sağlık ve Sosyal Fonksiyonu

Sosyal tesisler yalnızca yerleşme merkezindeki nüfusa hizmet için değil, köylere ve yakın çevreye hizmet götürmek mecburiyetindedir. Bilindiği gibi şehir, doktorları, eczaneleri ve hastaneleri ile bütün çerçevesinde belli bir bölgenin sıhhi merkezidir. (KARABORAN, 1989, 89-90)

Kırıkhan' da 22 doktor ve 96 yardımcı personel çeşitli sağlık kuruluşlarında istihdam edilmiş durumdadır (Tablo:4.2).

Sosyal fonksiyon açısından Kırıkhan geniş bir sahayı etkisi altına almaktadır. Kırıkhan'da 100 yataklı Devlet Hastanesiyle 1ve2 nolu merkez sağlık ocakları, sağlık hizmeti sunarken, ayrıca ilçe merkezinde 21 eczane faaliyet göstermektedir. Devlet Hastanesi Kırıkhan la birlikte komşu

ilçelerden özellikle Kumlu, Hassa, Reyhanlı dan ve çevre köylerinden gelen hastalara da hizmet vermektedir. Ayrıca ilçe merkezinde sigortalı işçiler ve emeklilerine hizmet vermek üzere 1986 yılında sosyal sigortalar istasyon tabipliği açılmıştır.Yine ilçede yer alan 2 adet özel klinikte ilçenin sağlık hizmetlerine katkıda bulunmaktadır(Tablo: 4.2).

Tablo: .2 Kırıkhan İlçe Merkezinde Yer Alan Sağlık Kurumları ve Personel Durumu(2002).

Sağlık Kuruluşu	Doktor	Hemşire	Ebe	SağlıkMemuru	Memur	Hizmetli	Toplam
Devlet Hastanesi	22	24	14	19	18	19	118
1No'lu Sağlık Ocağı	3	5	2	4	2	3	19
2No'lu Sağlık Ocağı	2	4	1	2	1	1	11
SSK	2	2	1	2	2	1	10

Kaynak :Kırıkhan Sağlık müdürlüğü verileri

Kırık handa sosyal fonksiyonlar içerisinde yer alan spor faaliyetlere alt yapı oluşturan kapalı ve açık spor sahası mevcuttur. Sosyal alanlar herhangi bir mahallede yoğunluk göstermeyerek ilçe merkezine dağılmıştır.

4.4 Kırıkhan'ın Ulaşım Fonksiyonu

Bir bölgenin bir yörenin ve bir yerleşmenin ekonomik olarak gelişmesi yoğun ulaşım ağlarıyla çevreye bağlanması ve açılması ile yakından ilgilidir. Herhangi bir ekonomik birimin uzak veya yakın çevresi ile olan ilişkisi ulaşım sektörüyle gerçekleşebilmekte ve böylece karşılıklı etkileşim ortaya çıkabilmektedir.

Kırıkhan şehri ulaşım açısından oldukça elverişli bir konuma sahiptir. Eski dönemlerden bu yana doğuya uzanan ticaret yolları için geçiş yeri olma özelliği taşımaktadır.

Hatay Asya ile Avrupa arasındaki rolü önemlidir. Doğu Akdeniz kıyılarının en iyi limanı Hatay'dadır. İskenderun, kuytu körfezinin içinde, Doğu Anadolu ve Mezopotamya'dan gelen yolların bitimindedir. 1869' da Süveyş kanalı açılmadan evvel ulaşımında Hatay'ın önemi büyüktü (Alagöz 1944, s:213). Kırıkhan Akdeniz'e geçiş bölgesi olarak asırlarca kervanların kullandığı, İskenderun'dan Haleb'e ve Antakya'dan Kahramanmaraş'a giden

yolların kesiştiği alanda kurulmuştur. Kırıkhan günümüzde bu özelliğini sürdürmesinden dolayı önemli bir konuma sahiptir.

Şehirden geçen E-79 karayolu ilçeyi Doğu ve Güneydoğu Anadolu bölgeleriyle bir birine bağlarken, diğer bölgelerle de düzenli olarak ulaşım sağlanmaktadır. Ayrıca ilçe merkezinin Doğusunda ve Güneydoğusundan geçen E-5 çevre karayolu ilçenin ulaşım fonksiyonunun gelişmesinde başka bir öneme sahiptir.

Kırıkhan'da 2000 yılında faal nüfusun %4.2 si (505 kişi) ulaşım fonksiyonlarına bağlı gelişen işyerlerinde çalışmaktadır.

İlçe merkezinden geçen E-79 karayolu Top boğazı köyü mevkiinde E-5 karayolu ile birleşir. Bu iki önemli karayolu ilçeyi, bölgelere, diğer ilçelere ve komşu illere bağlar. Kırıkhan'da, ilçelere ve il merkezlerine ulaşım rahatlıkla sağlanmaktadır. Kırıkhan Antakya'ya 40km, Reyhanlı'ya 40 km, Cilvegözü sınır kapısına 47 km, İskenderun'a 39 km, Hassa'ya 38 km uzaklıktadır (Tab: 3.6). Kırıkhan çevresine göre ulaşım açısından gelişmiştir.

Tablo: 4. 3 Kırıkhan'ın Çeşitli İl Merkezleriyle, Komşu İlçe Merkezlerinin Uzaklığı (2002)

Yerleşme Merkezi	Uzaklık (KM)
Gaziantep	150
Adana	150
Antakya(Merkez)	40
Hassa	38
Reyhanlı	40
İskenderun	39
Cilvegözü	47

Kaynak :Kırıkhan Belediyesi garaj müdürlüğü verileri

Merkezdeki mahalleler ile iş ve ticaret alanlara arasında, düzenli taşımacılık yapılmaktadır. Ayrıca Kırıkhan'dan Antakya'ya yarım saatte bir karşılıklı dolmuş seferleri düzenlenmektedir. Çevre ilçelere ve köylere ulaşım düzenli olarak her gün sağlanmaktadır.Kırıkhan şehir otogarından düzenli olarak İstanbul, Ankara, İzmir gibi büyük iller otobüs firmaları tarafından her gün seferler düzenlenmektedir.Kırıkhan'da demiryolu ağı bulunmamaktadır. Fakat Kırıkhan a yakın olan Gaziantep iline bağlı

Fevzipaşa ve Nurdağı ilçelerinden geçen Demiryollarından dolayı olarak yararlanıldığı belirtilmektedir. Kırıkhan'a en yakın Hava Alanı Adana da, En yakın liman ise İskenderun dadır. Mesafenin fazla olması bu ulaşım ağlarının kullanımını zorlaştırmaktadır (Tablo: 4.3).

Ulaşım faaliyetleriyle ilgili ele alacağımız diğer bir konu Telekom hizmetleridir. Merkezdeki telefon abone sayısı 13.200 dür. İlçe merkezi ve köylerin tamamında telefon bulunmakta ve haberleşme rahat bir şekilde sağlandığı belirtilmekte ve Postalar günlük olarak gelip gitmektedir (Kırıkhan Türk Telekom Müd).

4.5 Kırıkhan'ın Ticari Fonksiyonu

Ticari faaliyetler bir bakıma, düzenli olarak yapılan mal ve hizmetlerin karşılıklı değiş – tokuşu anlamına gelmektedir. Bir yerleşmenin ekonomik yapısını temel taşı ve yürütücü unsuru ticari fonksiyonlardır. Başka bir ifadeyle merkezi özellik gösteren bir yerdeki ticari faaliyet o yerleşmenin ekonomik faaliyetlerine yön veren temeli teşkil etmektedir. Kırıkhan ticarete geniş bir sahanın merkezi durumundadır. Kırıkhan'da 1899 adet işyeri faaliyet göstermektedir (Tablo: 4.4).

Tablo: 4.4. Kırıkhan İlçe Merkezinde iş kollarına göre çalışanlar sayısı ile Ticarethanelerin Türü ve Miktarı (2002).

İş Yeri ve Türü	İş Yeri Sayısı	%	
Günlük Ve Periyodik Tüketim			
Bakkal Ve Market	914	48.1	1126
Giyim	202	10.6	405
Kahve Ve Çay Ocağı	98	5.1	200
Diğerleri	160	8.4	240
Dayanıklı Tüketim	98	5.1	199
İnşaat Malzemeleri	54	2.7	96
Ev Eşyaları	98	5.1	123
Toptan Ticaret	86	4.5	105
Gıda	142	7.4	133
Zahireci	45	2.7	52
Toplam	1899	100.0	2679

Kaynak: Kırıkhan İlçesi Maliye Müdürlüğü ve Mülakat sonuçlarından

Kırıkhan'da 2000 yılında ticaret fonksiyonlarında istihdam edilenlerin sayısı 2679 kişidir. Bu hizmetler sektörü içerisinde %40.8'ine orana karşılık gelmektedir

Kırıkhan'da ticari iş yerleri daha çok günlük periyodik ihtiyaçlara dayalı iş yerlerinden oluşmaktadır. Gıda ve giyim eşyası satan işyerlerinin oranı çok fazladır.

Ticari fonksiyonun geliştiği Kırıkhan şehrinde 6 adet banka şubesi faaliyet göstermektedir. Banka şubelerinin yoğun olması ticari açıdan çalışma alanının geliştiğini gösterir. Ayrıca Kırıkhan şehrinde ticareti canlandıran bir başka faktör'de haftanın üç gününde (Pazartesi, Çarşamba, Cumartesi) kurulan semt pazarlarıdır. Kırıkhan merkezi ve çevresindeki kırsal alanlardan pazarlara alış-veriş yapmaya gelenler ticari açıdan bir yoğunluk oluşturlar.

4.6 Kırıkhan'ın Sanayi Fonksiyonu

Kırıkhan'da nüfusun %14.8'i (1753 kişi) sanayi sektöründe istihdam edildiği görülmektedir. (Tablo: 4.5)

Kırıkhan'ın Amik gibi verimli bir ovanın yanı başında kurulması, ilçede daha çok tarıma dayalı sanayi'yi geliştirmiştir. Pamuk tarımının önemli ölçüde yapıldığı Kırıkhan da sanayi tesislerinin de bu yönde geliştiğini görüyoruz. Kırıkhan şehrinde 2 iplik, 2 yağ fabrikası bulunurken, Çukobirlik'e ait 1, özel sektöre ait 7 adet pamuk çırçır ve prese fabrikası faaliyet göstermektedir. Ayrıca 1 adet un fabrikası ile tarım araç ve gereçleri üreten küçük imalathaneler Kırıkhan'ın önemli sanayi tesislerini oluşturmaktadır. Yukarıda belirttiğimiz sanayi tesisleri çalışma alanımız da önemli istihdam kaynağı oluşturmaktadır. Modern sanayi tesislerinde çalışanların sanayi sektörü içerisindeki oranı %32.3 dür. Geriye kalan %67.7'lik oranı ise atölye tipi sanayi tesislerinde çalışmaktadır (Tablo: 4.5).

Kırıkhan'da önemli modern tesisler içerisinde çırçır prese, yağ, iplik fabrikaları sayılabilir. Pamuk üretimine bağlı oluşan bu tesisler çalışma alanında önemli istihdam sağlarken kentin gelişiminde rol oynamaktadırlar.

İlçede büyük ölçekli sanayi tesislerinin yanında küçük el sanatları da gelişmiştir. Kırıkhan da 4 karo imalathanesi, 107 ortaklı marangoz sitesi kurulmuş ve 40 marangoz atölyesi bu sitede faaliyet göstermektedir. Oto tamircisi, kaportacı, demir doğramacı diye saydığımız küçük sanayi faaliyetleri kapsamında önemli istihdam alanları oluşturur.

Kırıkhan'da başka bir ekonomik faaliyet kolu ise tabip olmayan dışçilerdir. Değişik bölgelerden dış yaptırmak amacıyla şehre gelenler vardır. Kırıkhan'da dışçiliğin diğer sanat dalları gibi usta-çırak ilişkisine dayandığı ve zamanla geliştiği belirtilmektedir.

Tablo:4.5.Kırıkhan İlçe Merkezinde Ticarethanelerin Türü ve Miktarı (2002).

Sanayi Türü	İşyeri Sayısı	% si	Çalışan Sayısı	% si
Atölye Tipi Sanayi				
Demirci	118	15.7	163	9.4
Oto Tamir ve bakımı	142	18,9	185	10.4
İnşaat ile ilgili Sanayi	114	15.2	256	14.6
Tarım Ürünleri İmalat hanesi	36	4.8	41	2.3
Tamirci	86	11.4	111	6.3
Diğerleri	119	15.9	185	10.5
Dışçı	75	10	90	2.7
Marangoz	40	5.3	66	3.7
Modern Sanayi				
Çırçır Prese Fabrikası	7	0.9	386	22
İplik fabrikası	2	0.2	98	2.8
Yağ fabrikası	2	0.2	132	7.5
Un fabrikası	1		40	2.2
Toplam	748		1753	100.0

Kaynak: İlçe Maliye Müdürlüğü ve Mülakat sonuçlarından.

5. Kırıkhan Şehrinin Nüfus Özellikleri

5.1 Nüfus Gelişimi

Hatay ili 1919'dan 1938'e kadar 19 yıl anayurttan ayrı kalmasından dolayı Kırıkhan'ın nüfusu ile ilgili kesin bilgilere ancak 1940 yılı sayımlarında bulabilmekteyiz. Bu sayımda yani 1940 yılında, Kırıkhan ilçe merkezinin nüfusu 7133 olduğu belirtilmektedir. Nüfus gelişimi incelendiğinde, ilçe merkezinin nüfusu 1945 yılı hariç, 2000 yılına kadar düzenli bir şekilde arttığı görülür (Tablo:5.1). 1945 sayımlarında nüfusun azalmasının nedeni, başlayan İkinci Dünya Savaşına bağlanabilir. Bu azalış Savaş dolayısıyla asker alımlarına bağlansa da, Bu konuda kesin bir bilgiye ulaşılammıştır. Kırıkhan da 1950 de 6082 olan nüfus, 1970 yılında 32050' ye yükselmiştir. Bu hızlı artışın en önemli nedeni, 1950 yılından itibaren kurutulmaya başlanan Amik Gölünün sularının çekilmesinden sonra, ortaya çıkan verimli tarım arazilerine bağlanabilir. Amik Gölünün kurutulmasından sonra Kırıkhan'a çevre köylerden ve ilçelerden hatta ülkenin diğer

bölgelerinden gelen göçlerle, nüfus normal artışının üzerine çıkmıştır. Bir diğer dikkat çekici nokta ise 1970-1990 yılları arasında nüfus artışıdır. Bu dönemde Kırıkhan'ın gelişen şehrsel fonksiyonları nedeniyle merkez niteliği kazanması, özellikle artan eğitim öğretim kurumlarının ve sağlık kuruluşlarının yanı sıra, ilçe merkezinde birçok resmi kurum ve kuruluşların faaliyete girmesi sonucunda fonksiyonel özelliklerin çekiciliği, bu dönemdeki nüfus artışına neden gösterilebilir. Kırıkhan merkez nüfusu düzenli bir şekilde artarak, 1990 genel nüfus sayımlarında 68601'e yükselmiş 2000 sayımlarında ise 63615 e gerilemiştir. Nüfustaki bu azalmanın nedeni idari bir birimin çalışma alanından ayrılması sonucunda olmamıştır. Yaşanan ekonomik kriz ve buna bağlı olarak tarımsal gelirlerin düşmesi, Kırıkhan da göçlere bağlı olarak nüfusun gerilemeye başladığının göstergesidir. (Tablo:5.1).

Tablo:5.1. Kırıkhan İlçe Merkezinde Yıllara Göre Nüfusun Gelişimi (1940-2000).

Yıllar	1940	1945	1950	1955	1960	1965	1970	1975	1980	1985	1990	2000
Erkek	4493	1951	3123	4974	8377	12875	17270	19958	25924	26828	34842	31955
Kadın	2640	1739	2859	4545	6842	10532	14780	18160	23967	25616	33756	31660
Toplam	7133	3690	6082	9519	15219	23405	32050	38118	49891	52444	68601	63615

Kaynak: D.İ.E. Genel Nüfus Sayımları İstatistik Yılları

5.2. Nüfusun Yaş ve Cinsiyet Durumu

Kırıkhan'da 1940-1990 yılları sayım dönemlerine baktığımızda erkek nüfusun (%50.2) kadın nüfusundan (%49.8) fazla olduğunu görmekteyiz (Tablo:5.2)

Erkek nüfusunun oranının fazla olmasının nedeni çevre köylerden ilçelerden ve diğer bölgelerden buraya çalışmaya gelen erkek nüfusun varlığına bağlanabilir. Özellikle 1950-1970 yılları arasındaki erkek nüfusun fazlalığını Amik Gölünün kurutulmasıyla ortaya çıkan verimli tarım arazilerinde çalışmaya gelen işçiler içerisinde, erkek nüfus oranının fazla olmasından kaynaklandığı söylenebilir. Bir başka neden ise Kırıkhan'ın artan şehrsel fonksiyonları, özellikle eğitim ve öğretim kurumlarının artması, şehirde bulunan asker sayısının artırılması, erkek nüfusu yüksek gösteren başlıca unsurlar olarak gösterilebilir.

2000 yılı nüfus tablosunda görüldüğü gibi nüfusun %58 lik kısmını 15-64 yaş grubu ,%38 lik kısmını 0-14 grubu ve%4 lük kısmını 65 ve üstü yaş grubunun oluşturduğu görülür. Ülkemizin genelinde olduğu gibi çalışma alanımızda da 15-64 yaş grubunun %58 lik bir orana sahip olması, Kırıkhan'da genç nüfusun oldukça fazla olduğunun göstergesidir(Tablo: 5.2)

Tablo:5.2. Kırıkhan İlçe Merkezinde Nüfusun Yaş Gruplarına Göre Bölünüşü(2000).

Yaş Grubu	Erkek	Kadın	Toplam	%
0-4	3796	3500	7296	11,5
5-9	3853	3525	7378	11,,6
10-14	4358	3773	8131	12,8
15-19	3830	3593	7423	11,7
20-24	2783	2936	5719	8,9
25-29	2260	2631	4891	7,7
30-34	2060	2235	4295	6,8
35-39	2098	2271	4369	6,9
40-44	1886	1841	3727	5,8
45-49	1407	1340	2747	4,3
50-54	1068	1101	2169	3,4
55-59	677	783	1460	2,2
60-64	692	724	1416	2,2
65-+	1172	1404	2576	4
Bilinmeyen	15	3	18	0,2
Toplam	31955	31660	63615	100

Kaynak:D.İ.E. G.N.S. Hatay 2000

5.3 Nüfusun Eğitim ve Kültür Durumu

Kültürel fonksiyonların gelişmesine bağlı olarak Kırıkhan'da okur yazar oranı 1990 yılında %78, iken 2000 yılında %83.2 ye yükselmiştir. 2000 yılında okur-yazar oranının %54,6'sını erkekler,%43,4 ünü kadınlar oluşturmaktadır. Okur yazar olan nüfusun eğitim durumlarına bakıldığında %53,6 ile ilk okul mezunları ilk sırada olduğu, %26,7'lik oranla okuma yazma bilen fakat herhangi bir öğretim kurumundan mezun olmayanların takip ettiğini, %20,8'lik oranla lise ve dengi okullardan mezun olanların daha sonra geldiğini, %20,1'lik oranla orta ve dengi okullardan mezunların sıralandığını, %5,3'le yüksek okul ve fakülte mezunların son sırada yer aldığını görmekteyiz (Tablo: 5.4),(Tablo:5.5)

Tablo: 5.4 Kırıkhan İlçe Merkezinde Okur –yazar Nüfusları ve Cinsiyet Durumu (2000).

	TOPLAM	%	Erkek	%	Kadın	%
TOPLAM	54853	100	27418	50	27435	50
Okur –Yazar Olmayan	9162		2439	26,6	6723	63,4
Okur –Yazar Olanlar	45689	83,2	24978	54,6	20711	43,4

Kaynak: D.İ.E. G.N.S. Hatay(2000)

Tablo : 5.5 Okuma Yazma Bilen Nüfusun Eğitim Durumu (2000).

	Toplam	%	Erkek	%	Kadın	%
TOPLAM	45682	100	24978	54,7	20704	45,3
Bir Öğr.Kur.Mez. Olmayan	14694	26,7	7613	51,8	7081	48,2
İlkokul Mezunu	16611	53,6	8334	50,1	8277	49,9
OrtaokulveDengiOk.Mez.	6256	20,1	3988	63,7	2268	36,3
Lise ve Dengi Ok. Mez.	6445	20,8	3866	60	2579	40
Yüksekokul ve Fak Mez.	1666	5,3	1177	70,6	489	29,4

Kaynak: D.İ.E. G.N.S. Hatay(2000)

Sonuç

Ulaşım açısından önemli bir yerde,Yolların kavşak noktasında ve verimli bir ovanın kıyısında kurulan Kırıkhan şehri gelişmeye elverişli bir konumdadır. Kırıkhan'ın 1924 yılında ilçe merkezi statüsüne kavuşmasıyla birlikte hizmetler fonksiyonu hızla gelişmeye başlamıştır. Gelişen fonksiyonlar nüfus artışını da beraberinde getirmiştir.

Kırıkhan şehrinde iş ve ticaret alanları Kanatlı ve Reyhanlı Caddeleri çevresinde yoğunluk kazandığı gözlenirken, Beyazıt, Dumlupınar, Kılıçoğlu caddeleri ve bu caddeleri birbirine bağlayan ara sokaklar önemli iş ve ticaret alanlarını oluşturlar.

Kırıkhan şehri istihdam açısından 1990 yılına kadar nüfus kaybetmeyen ve çevreden göç alan, dışarıya göç vermeyen bir yerleşme özelliği göstermektedir. Yapılan sayımlarındaki nüfusun hızlı artışı ve nüfus içerisindeki erkek nüfus oranının fazlalığı bu duruma bir gösterge olarak verilebilir. Ancak Son yıllarda ülkemizde yaşanan ekonomik sorunlar,

çalışma alanımızda da etkili olmuş ki 2000 sayımlarında nüfusun artmadığı aksine azaldığı görülmektedir.

Kırıkhan şehrinde tarıma dayalı sanayi tesisleri gelişme içerisinde. Artan nüfusun oluşabilecek istihdam sorunuyla karşılaşmaması için sanayi tesislerinin geliştirilmesine yönelik çalışmaların desteklenmesi ve teşvik edilmesi gerekir. Ayrıca tarımsal verimliliği arttırmak için çalışmalar yapılmalıdır. Çalışma alanında gelişmekte olan seracılık faaliyetlerinin yaygınlaştırılması sağlanabilir. Kırıkhan da fazla gelişme gösteremeyen hayvancılık, özellikle kapalı alanlarda ahır hayvancılığı ve kümes hayvancılığı şeklinde teşvik edilebilir.

Kırıkhan'da Ekonomik faaliyet kolları içerisinde Hizmet, sanayi kollarında çalışanların oranı %80,2 iken, tarım sektöründe çalışanların oranı %19,8'dir. Kırıkhan, tarım fonksiyonlarından ziyade, daha çok Hizmet, Ticaret ,İmalat ve sanayi sektörlerinin geliştiği bir yerleşmedir.

Kırıkhan, gerek nüfus kriteri (63615), gerekse nüfusun ekonomik faaliyet kollarına dağılımı bakımından irdelenirse, her iki kriterde de çalışma sahasının şehir yerleşmesi olduğu açıkça görülür.

Kaynakça

- ALAGÖZ,C., 1944, "Coğrafya gözüyle Hatay" Ankara Üniversitesi Dil Ve Tarih- Coğrafya Fakültesi Dergisi, Türk Tarih Kurumu Basım Evi ANKARA
- ATALAY, İ.,1994, Türkiye Vegetasyon Coğrafyası, Ege Üniversitesi Basım Evi, İZMİR
- CUINET, V., 1892, La Turquie d' Asie. PARİS
- EROL , Ö. ,1983 , "Türkiyede Beldeler Kırıkhan" Sayı:36 İSTANBUL
- BOYRAZ , M.Z., 1996, "Hekimhan'ın Kuruluş Gelişmesi ve Şehrsel Fonksiyonları" F.Ü. Sos. Bil. Der. Cilt:8 Sayı:1 S.63-87 ELAZIĞ
- DARKOT , B., 1976, "Şehir Ayrımında Nüfusun Sayısı ve Fonksiyon Kriteri" İ.Ü. Coğ. Enst. Der. No:16 Sayı: 38 S.3-8 İSTANBUL
- DENKER ,B.T.,1976, Şehir İçi Arazi Kullanılışı , İ.Ü. Coğ. Enst. Yay. No:83 İSTANBUL
- DOĞANAY, H., 1983, Erzurumun Şehrsel Fonksiyonları ve Başlıca Planlama Sorunları , (Doçentlik Tezi), A.Ü. Edb. Fak. Coğ. Böl. ERZURUM.

- DOĞANAY,S., KÖSE, A., 2001, ‘‘Aşkale’nin Fonksiyonel Özellikleri ve Fonksiyonel Sınıflandırmadaki Yeri’’ , Doğu Coğrafya Dergisi, Yıl.7, S.5, S.82-86 ERZURUM
- ELİBÜYÜK, M., 1990 ‘‘ Türkiyenin Tarihi Coğrafyası Bakımından Önemli Bir Kaynak, Mufassal Defterler’’, AKUTYK, Coğrafya Araştırmaları, C.1, S.2, ANKARA
- GÖNEY , S., 1984, Şehir Coğrafyası –I ,İ.Ü. Edb.Fak. Yay.No:2274 Coğ.Ens. Yay.No:91 İSTANBUL
- KARABORAN ,H.H., 1989 ‘‘Şehir Coğrafyası ve Şehirsal Fonksiyonlar’’ F.Ü. Sos. Bil. Der. Cilt:3 Sayı:1 S.81-118 ELAZIĞ
- KARABORAN ,H.H.,1990 ‘‘Merkezi Yer Olarak İslahiye ve Hassa Bir Yerleşme Coğrafyası Araştırması’’ F.Ü. Sos. Bil. Der. Cilt:4 Sayı:2 Sayfa 145-153 ELAZIĞ
- KARAKAŞ ,E.,1996, Merkezi Fonksiyonlar Açısından Ağın , Arapkir ve Kemaliye İlçeleri(Basılmamış Doktora Tezi) F.Ü. Sos. Bil. Ent. Coğ. A.B.D. ELAZIĞ
- KETİN ,İ.,1968, ‘‘ Türkiye’nin Genel Tektonik Durumu ile Başlıca Deprem Bölgeleri Arasındaki ilişkiler. M.TA. Der.No:66. ANKARA
- ÖZÇAĞLAR ,A.,1994, ‘‘Zilenin Kuruluş Gelişmesi ve Başlıca Özellikleri’’ Ank. Üniv. T.C.D. Sayı:3 S.219-241 ANKARA
- SARAL ,M., 1981 , ‘‘Hatay İli Yakın Çevreleri İncelemeleri’’ Taha Kitapevi S.219-233 HATAY
- TOLUN ,B., 1970, ‘‘Silivri’de Gelişen Şehirsal Fonksiyonlar Hakkında’’ , İ.Ü. Coğ. Ent. Der. Yay. No:17 İSTANBUL
- TÜMERTEKİN ,E.,1973, Türkiye’de Şehirleşme ve Şehirsal Fonksiyonlar, İ.Ü. Yay. No:1840 Coğ. Enst. Yay.No:72 İSTANBUL
- ZOR , M., 2000, Amik Ovasının Ortam Koşullarında Meydana Gelen Değişiklikler (Basılmamış Yüksek lisans Tezi) F.Ü. Sos. Bil. Ent. Coğ. A.B.D. ELAZIĞ

RAPOR ve İSTATİSTİKLER

- Kırıkhan Belediyesi Brifing Raporu
Kırıkhan İlçe Milli Eğitim Müdürlüğü Verileri-2002
Kırıkhan İlçe Tarım Müdürlüğü Brifing Raporu –2002
Kırıkhan Kaymakamlığı Birifing Raporu
D.İ.E. 1940 –2000 Genel Nüfus Sayımları Ankara
D.İ.E. 2000 Genel Nüfus Sayımı , HATAY ,Nüfusun Sosyal ve Ekonomik Nitelikleri ,ANKARA